

Széchenyi Miklós püspök alapvégrendelete (I.)

Az Atyának és Fiúnak és Szentlélek Istennek Nevében! Végrendelet

Istenben boldogult IV. Károly magyar király 1917. évi január 7-én kelt legfelsőbb elhatározásával nekem a végrendelezési jogot megadta, ezen jogommal élve, a következőkben végrendelezem:

Bármikor tetszenék a végtelenül bölcs és jóságos Isteni Gondviselésnek, hogy engem az élők sorából elszólitson, végtelen irgalmasságában bizva, megnyugszom Istennek szent akarátán. Lelkemet az Úr Jézus szent Szívének kegyelmébe, a Boldogságos Szüz Mária pártfogásába és Szent Józsefnek a haldoklók véd-szentjének közbenjárásába ajánlom; testemet pedig sokat szenvedett szegény magyar hazám földjébe temettetni kívánom.

1. Keserves esztendőknék fájdalmas csalódásai, kinos vergődések után lelkem Nagyváradon, új egyházmegyémbe megnyugásra talált. Itt annyi szeretetteljes jóakaratot, bizalmat, hűséges ragaszkodást tapasztaltam, annyira megszerettem egyházmegyémet, papjaimat, káptalanomat, hogy holtom után is földi maradványaimmal köztük kívántam volna pihenni. Az volt a szándékom, hogy székesegyházamban készíttessenek magamnak sírhelyet, az volt kívánságom, hogy itt temessenek el. De a megváltozott helyzet arra kényszerít, hogy erről a szándékomról lemondjak.

Az orosházi templomba kívánok temetkezni, ott a Sz. Szív védelme alatt, magyar földön, egyházmegyém területén lennék. Régi vágyam volt ennek a templomnak építése és csak sok ne-

hézség, küzdelem és nagy áldozat árán sikerült. Szívemhez nőtt ez által ez a templom, az alatt kívánnék pihenni.

Bizom benne, hogy a háladatos hivek közül is mindig fog akadni valaki, aki sirom fölött értem imádkozik.

Jobban szeretném, ha rokonaim és barátaim koszorúk küldésétől eltekintenének és inkább szentmiséket mondatnának értem.

Temetésem napján és helyén 20.000 (azaz Húszezer) koronát, illetőleg ezen összeg mai értékének megfelelő mennyiséget oszszanak ki a szegények között.

Halálomat követő két hónapon belül 300 (azaz Háromszáz) szentmisét mondassanak a lelkem üdvösségéért az egyházmegye papsága által a köteles miséken fölül és ezekért megfelelő stipendiumokat adjanak.

Rendelem továbbá, hogy egy-egy alapítvány tétessék lelkem nyugalmáért mondandó énekes misére: Nagyváradon és Vörösvárott.

Orosházán pedig olyan misealapítvány létesítését kívánom, hogy ott évenként halálom napján egy ünnepélyes szentmise mondassék a főoltárnál, ezenkívül minden hónapban egy-egy szentmise (csendes mise) a Szent Miklós oltárnál. Ez a kötelezettség maradjon fenn 10 (Tíz) esztendeig, azontúl pedig csak az a kötelezettség, hogy egy nagy mise mondassék értem halálom évfordulóján a főoltárnál és egy csendes mise nevemnapján a Szent Miklós oltárnál. Az alapítványnak ezáltal fölöslegessé váló kamatai használtassanak fel a templom részére.

Sirhelyem elkészítésére adtam megbízást Brém Lőrinc vikáriusnak és Siegel Albin építésznek. Ha halálomkor nem volna kész, őket kérem, hogy Jenő öcsém bevonásával annak befejezéséről gondoskodjanak és kérem Brém Lőrinc vikáriust, hogy ezen esetben halálom helyén, vagy annak közelében való ideiglenes elhelyezésem iránt intézkedjék.

A sírhely létesítésének költségei hagyatékomnak a Szent Sziv alapot megillető részből fizetendők.

Reverendáimat adják szegény papoknak, selyem ruháimat valamely oltáregyesületnek.

A sírhely fenntartására 50.000 (azaz Ötvenezer) koronát, illetőleg ezen összeg mai értékének megfelelő mennyiséget hagyományozok. Amennyiben ezen összeg az alapítvány kamataiból a sírhely fenntartásának költségein felül fölösleg mutatkoznék, ez a fölösleg időnként az egyházmegyei hatóság engedelmével a templom javára felhasználható.

2. Aulikusaimnak, akik halálomkor az egyházmegyei hivatalban vannak, egyenként 300.000 (azaz Háromszázezer) koronát, illetőleg ezen összeg mai értékének megfelelő mennyiséget hagyományozok.

3. Hüséges régi cselédeimnek: Bakács Józsefnek, Bársony Józsefnek, Horváth Károlynak, Zalestók Imrének, Kneiszl Ferencnének, ha halálomkor még szolgálatomban lennének, fejenként 80.000 (azaz Nyolcvanezer) koronát, illetőleg ezen összeg mai értékének megfelelő mennyiséget hagyok. Azok, akik halálom után a szolgálatból távozni kénytelenek, kapják meg egy évi fizetésüket, minden egyéb járandóságukkal. Használati fehérnemüim (Leibwesche) osztassék szét a nevezett cselédek között.

Polgári ruháimra vonatkozólag megbízom végrendeleti végrehajtómat, hogy azokat testvéreim fiúgyermekei között belátása szerint megossza.

A hagyományok levonása és ezen rendelkezéseim teljesítése után fennmaradó összes ingó és ingatlan vagyonomról a következőképpen végrendelkezem:

4. Általános örökösöm a nagyváradai latin szertartású egyházmegyei jótékonyági Szent Sziv alapítvány.

Ezt az alapítványt már életemben létesítettem és dotáltam, erre irattam a Budapesten, az I. kerületben, Disz tér 16. számú

házamat és több rendbeli értékeket helyeztem az alapítvány nevére.

Ezen alapítványé gyulai házam és a szünösei földek. Ezek már az alapítvány nevére irattak. Az alapítványé lesznek továbbá azok a herényi (senyefai) földek, amelyeket 1922-ben vettem és saját nevemre irattam, valamint Jenő öcsémnek nevére levő métneki birtokból az engem megillető rész, amely jelenleg a birtoknak fele. Minden ingó vagy ingatlan vagyonom, amelyről itt nem rendelkezem, vagy amelyről nem teszek külön említést, mind a Szent Sziv alapítványra száll.

Ezen alapítványra vonatkozó rendelkezéseim a következők:

a. Ha a nagyváradi latin szertartású egyházmegye két-té szakíttatnék, úgy, hogy annak egy része magyar, másik része pedig román területen maradna, akkor az egész Szent Sziv alapítvány osztatlanul az egyházmegye magyar részéé lesz. Sőt, ha az egyházmegyének magyar része más, már meglévő, vagy újonnan létesítendő egyházmegyébe bekebelezetnék, szóval más egyházmegyének alkatrészévé lenne, akkor az alapítvány csakis a régi nagyváradi egyházmegyének magyar területén maradt részének papjai, plébániái, templomai, iskolái, intézetei támogatására s újaknak létesítésére fordítható. Egyes indokolt esetekben a nagyváradi egyházmegyének román területen lévő plébániái, intézményei, papjai stb. is részesülhetnek segélyekben az alapítvány jövedelméből.

b. Ebből az alapítványból hasíthatók ki 400.000 (azaz Négy-százezer) korona, illetőleg ezen összeg értékének ma megfelelő mennyiség a nagyváradi latin szertartású székesegyház vagyománának gyarapítására. Amíg Nagyvárad román hódoltság alatt van, ez az összeg kezeltessék gyümölcsözően és természetesen magyar területen, mint külön alapítvány és a kamatoknak a tőkéhez való csatolása által gyarapíttassék, amíg Nagyvárad felszabadul, de ne tovább, mint halálomtól számított 10 (Tíz) eszten-

deig. Ha Nagyvárad akkor is idegen uralom alatt lenne, akkor az összeg azé a templomé legyen, amely utódaim székesegyházává lett. Ha pedig a nagyváradai egyházmegye a magyar területen mint külön egyházmegye megszűnne, akkor az egész összeg a felszaporodott kamatokkal együtt csatoltassék vissza a Szent Sziv alapítványhoz.

Hasonlóképpen hasítottassék ki 200.000 (azaz Kettőszázezer) korona, illetőleg ezen összeg mai értékének megfelelő mennyiség Szent László lovas szobrának a nagyváradai székesegyház előtti felállítására. Ezen alapítvány is úgy kezeltessek, mint a székesegyház részére letett összeg. Ha tíz év múltán Nagyváradon nem volna felállítható, sem az egyházmegye magyar részének más megfelelő helyén, akkor az egész összeg szintén csatoltassék vissza a Szent Sziv alapítványhoz.

c. A Szent Sziv alapítvány legyen mindenkor a nagyváradai Székeskáptalan magyar területén lévő részének kezelése alatt, felőle kizárólag püspök utódaim a káptalan meghallgatásával rendelkezzenek. Ha az egyházmegye szétszakíthatnák, csak a magyar területen levő kanonokok meghallgatása szükséges.

Utódom alatt értem a magyar részek vikáriusát, vagy apostoli adminisztrátorát. Ha halálom után a magyar területre a vikáriust a nagyváradai püspöki székben való, román területen székelő püspök nevezné ki, az alap fölött csak a vikárius rendelkezik, a román területen lévő püspök nem.

Ha a román hódoltság megszűntével ismét mindkét része egyesülne, az alapra vonatkozó minden jog és kötelesség a nagyváradai püspökre és káptalanra szállna.

Ha azonban a nagyváradai egyházmegye magyar területen is megszűnnék, akkor ezek a jogok és kötelességek annak az egyházmegyének püspökére és káptalanára háramolnák, amelyhez a nagyváradai egyházmegyének magyar része csatoltatott. Ezen

jogukat azonban csak jelen végrendeletemben megszabott határok között gyakorolhatják.

Katolikus autonómia létesítésének esetén is ennek az alapítványnak kezelése és a fölötte való rendelkezés püspök utódainak és a Káptalannak kizárólagos joga marad.

d. A Szent Szív alapítványnak az ingatlanokon kívül levő készpénzvagyonának kétharmada visszatérítés kötelezettsége nélkül felhasználható: szeminárium létesítésére, a meglévőnek kis szemináriummal való kiegészítésére, továbbá plébániák, lelkészségek, kápláni állások létesítésére, templomok, plébánialakok, kápolnák, iskolák építésére. Kikötöm azonban, hogy ha ebből az alapból templom vagy templomok építtetnének, azok a Szent Szív tiszteletére szenteltessenek vagy legalább hogy egy Szent Szív oltár legyen a templomban és hogy abban vagy azokban évenként egy szentmise mondassék értem és a Széchényi nemzetség elhunyt tagjainak lelki üdvösségéért. Kívánom továbbá, hogy ezen alapítványból vagy annak kamataiból épült minden épületnek külsején jól látható helyen a Szent Szívet ábrázoló dombormű alkalmaztassék.

e. A Szent Szív alapítványnak ilyen létesítményekre fel nem használt része fektetessék be biztos papírokba vagy jövedelmező ingatlanba.

f. Mivel a Szent Szív alapítványnak az a rendeltetése, hogy minél nagyobb mértékben azokat a célokat mozdítsa elő, amelyeknek szolgálatára én megalkottam, nem akarom utódaimnak kezét megkötni azzal, hogy az alapítványnak már életemben adott, vagy halálom után rájuk szálló ingatlanoknak elidegeníthetetlen voltát kikössem. Ha ezen ingatlanok fenntartása túlságosan sok költséget okozna, vagy ha nem bizonyulnának elég jövedelmezőknek, akkor eladhatók. A budai házra vonatkozólag kívánom, hogy halálom napjától számított 10 éven belül ne adassék el. De kérem utódaimat, hogy ebben az esetben kellő megfontoltsággal,

körültekintéssel és óvatossággal járjanak el és hogy különös tekintettel legyenek arra, hogy az alapítvány az alább felsorolandó kötelezettségeknek mindenkor megfelelni képes legyen. Az ingatlanok netaláni eladásából keletkező vagyon nem számítható azokhoz az összegekhez, illetőleg vagyonrészhez, amely visszatérítés kötelezettsége nélkül ezen végrendeletem 4. pontjának d. bekezdése értelmében felhasználhatók.

g. Az alapítvány tartozik özvegy Gróf Erdődy Gyuláné született Széchényi Emilia grófnő nővéremnek életfogytiglan Budapesten az I. kerületben Díszter 16. sz. alatt levő házban lakást biztosítani. Még pedig ő neki tartozik választást engedni az én lakásom és az ő mostani lakása között. Bármelyiket választaná, azzal a lakással járna az a konyha, cselédszoba, garage helyiség és mellette levő szoba, amelyeket én használtam. Ha a ház 10 év múltán nővérem életében eladatnék, tartozik gondoskodni arról, hogy nővérem részére a lakás továbbra is biztosítottasék, vagy ha ő úgy kívánná, neki megfelelő kárpótlás adassék s az alapítvány ezért a lakásért sem a mellékhelyiségekért nem kérhet bért. A másik így üresedésben maradó lakás álljon püspök utódaimnak rendelkezésére.

Tartozik továbbá az alapítvány ugyancsak özvegy Gróf Erdődy Gyuláné nővéremnek halálom napjától kezdve havonként 10 (Tíz) métermázsa búzának árát, mindig az aznapi áron az általa megjelölendő helyen pontosan, minden levonás nélkül kifizetni. Ez a tartozása az alapítványnak nővérem élete tartamára változatlanul fennmarad.

h. A Gyulán vásárolt házamat szintén a Szent Szív alapítvány részére írtattam. Ennek a háznak haszonélvezetét élete tartamára Brém Lőrinc vikáriusnak telekkönyvileg biztosítottam. Az alapítvány kezelői tartoznak ezt a rendelkezésemet és Brém Lőrinc vikáriusnak ezt a jogát respektálni, tekintet nélkül arra, hogy halálom után vikárius marad-e, vagy nem. Brém Lőrinc a ház után

nem fizet bért, csak az adókat tartozik megfizetni és a házat saját költségén jó karban tartani.

Tartozik továbbá az alapítvány, ha a vasmegyei ingatlanok: Szünössén, Senyefán, Métneken eladtnának, Gróf Széchényi Jenő testvéröcsémnek, illetőleg örököseinek elővételi jogot biztosítani.

Kikötöm és rendelem még, hogy a Szent Szív alapítvány lehetőleg a senyefai, esetleg a szünössei földekből 3-3 (három-három) (1200 négyzetöles) hold földnek életfogytiglani és ellenszolgáltatás nélkül való haszonélvezetét biztosítsa Bársony József komornyikomnak és Horváth Károly chauffeurömnek. Ha mind a két ingatlan eladtnék, tartozik ezzel a szolgálmánnyal a vevőt terhelni, vagy a jogosítottakat teljes kárpótlásban részesíteni.

i. A Szent Szív alapítvány kamatai, illetőleg jövedelme az elmondott célokon kívül felhasználhatók még: minden néven nevezendő egyházi, egyházmegyei, katolikus iskolai, jótékonyági, hazafias és kulturális célra. Felhasználható papok segélyezésére és arra, hogy kezdő plébánosok belőle olcsó, vagy kamatmentes kölcsönt, esetleg nagyobb segélyt kapjanak és hogy saját hibájukon kívül, vagy menthető okokból adósságba keveredett egyházmegyei papok anyagi helyzete rendeztessék.

5. Azt az összeget, amelyet készpénz, illetőleg értékpapír-vagyonomból testvéreimnek szántam, azt már régebben nekik ajándékoztam és a Magyar Földhitelintézetnél az ő részükre deponáltam. Az ennek megosztására vonatkozó rendelkezésemet, amely jelen végrendeletemnek kiegészítő részét képezi, szintén ott, a Magyar Földhitelintézetnél helyeztem el.

6. Széchényi Ilona grófnő nővérem részére életjáradékot biztosítottam a megelőző 5. pontban említett testvéreimnek szóló és a Magyar Földhitelintézetnél elhelyezett rendelkezésemben.

Ő neki hagyom továbbá kék kameás gyűrűmet, a Nagyváradon levő fehér márvány Szűz Mária mellszobrot, az uyanott

levő Louis XVI. bronz órát a hozzá tartozó fali gyertyatartókkal együtt. A budapesti lakásomban levő fehérmárványtáblás kisebb barokk fiókos szekrényt. Emmi nővéremnek Angyalffy két festett arcképét, Emmi nővérem festményeiből a Gladiolus képet. Ezek a képek most Senyefán vannak.

7. Özvegy Erdődy Gyula grófné született Széchenyi Emilia grófnő nővéremnek hagyom: Azt a régi gombokból készült mellkeresztet, amelyet egykor tőle kaptam. Továbbá a Cantarisi féle Szent Sebestyén képet, a Makkabeusok halálát ábrázoló képet, a Canon féle vázlatot. A Kleiner féle tájképet a Szent László kastéllyal. A bronzba montírozott kék kakasos két gyertyatartót, a két barokk, sárga brokáttal bevont kis karosszékét, az empire consolt. Ezek most mind a budapesti lakásomban vannak.

Ha netán – amitől Isten óvjon! – nővérem előbb hunyna el, mint én, a neki hagyott ingóságokon osztozzanak Lajos és Jenő öcsém.

Kérem nővéremet fogadja szeretettel és őrizze meg ezeket az emlékeket. Ő tudja, hogy mi volt Ő nekem egész életemben. Vén korunkban mondhatjuk most, hogy soha sem merült föl közöttünk még a félreértésnek árnyéka sem. Amit rá hagyok, legyen emléke az én ő iránta való, soha meg nem fogyatkozott szeretetemnek, legyen csekély jele hálámnak az ő szeretetéért, jóságáért és azért a sok jóért, amelyet tőle és boldogult férjétől élveztem. A jó Isten áldja meg érte!

8. Gróf Széchenyi Jenő testvéröcsémnek hagyom ingóságaimból a következőket:

Széchenyi nagyatyánk és nagyanyánk arcképeit, a budapesti lakásban levő Széchenyi István arcképét. A Szent Jeromos képet, a Pálík féle képet, Albrecht főhercegnek Benczúr Gyula által festett képét. Az éjjeli jelenetet ábrázoló Valentiny féle képet, a Ramberg féle tengeri ütközet képet, a Nagy Zsigmond féle „Sírbatételt”, a Morland féle beteg lovat ábrázoló képet, a Lotz féle vázlatokat, a

kis kerek Leonardo da Vinci-re emlékeztető Szűz Mária képet. A Kleiner féle „Teietmécse” és „Nagybihar” képeket. A budapesti lakás ebédlőjében levő összes színes rézmetszeteket, az összes sportképeket, amelyek most Senyefán vannak. Továbbá boldogult anyánknak Ligeti féle mellszobrát, Széchényi Alajos szobrát (Nagyváradon van), boldogult Ferenc József király lovas szobrát. Budapesti lakásomban levő bronz veretes Louis XVI. szekrényt. A Van Dyck vázlatot. A Széchényi Ernő által készített vörös bársony bútorokat a berakott asztallal, valamint a hozzájuk tartozó vörös bársony függönyökkel. A budapesti lakás titkárszobájában levő berakott régi ágyat a szintén intarziás éjjeli szekrénnel, a Budapesten az ebédlőben lévő tükrös szekrényt. Az Augustza császárnőtől származó imazsámolyt (Most a gyulai kápolnában van). A nagyobbik Boulle órát, a boldogult atyánktól származó nyolc aranyozott bronz gyertyatartót a hozzájuk tartozó két vázával együtt. Az a kívánságom, hogy ezek a tárgyak el ne adassanak, hanem a családban maradjanak és hogy később két fia között megosztassanak. Azért kérem, őrizze meg ő, őrizték meg fiai ezeket, mint családi emlékeket, családi ereklyéket, emlékeztessék öcsémet és utódait én reám, aki annyira szerettem őt és családját.

9. Gróf Zichy Frigyesné született Széchényi Mariette grófnő nővéremnek hagyom: gyémánt gyűrűmet, boldogult anyánknak gyermekkori arcképét (Angyalffy féle festmény), a két kék bronzba foglalt födeles vázát (budapesti lakásból). A budapesti lakás titkárszobájában lévő atyánktól származó régi órát, a hozzátartozó réz gyertyatartókkal együtt. A Nánássy Szűz Mária szobrot, amelyet Blanckensteintől kaptam (Nagyváradon van), az Almássy Tasziló féle téli tájképet, az Emmi nővérem által festett mákvirágképet (Nagyváradon van), továbbá a budapesti lakás titkárszobájában levő bőrdiván és két karosszéket a nagy asztallal.

10. Szegény jó Pál öcsém feleségének, született Szegedy Erzsébetnek emlékül hagyom azt a gyűrűt, amelyet esküvőjünkör tőlük kaptam, György fiának a budapesti lakásomban levő Szent György szobrot, a nagy Széchenyi István képet, boldogult Pál öcsémnek Emmi nővérem által festett arcképét, az atyámtól származó négy ezüst gyertyatartót (ezek a tárgyak most Senyefán vannak), továbbá a Krisztus Urunk keresztelését ábrázoló régi aquarelt ezüst rámában (Gyulán van), leányának, Irmának hagyom a budapesti lakásban levő „Ecce homo” képet és azokat az ezüst gyertyatartókat, amelyeket boldogult Pál öcsém nekem hagyott (budapesti lakásban vannak).

11. Széchenyi Jenő grófné született Almássy Huberta grófnő sógornőmnek hagyom a boldogult atyja által festett szélmalom képet, a budapesti ebédlőben levő ezüst asztaldísz. Oszlopokon áll, márvány talpzata van és ezt a felírást viselte: Róma 1910. április 5.

12. Ifj. Széchenyi Miklós gróf unokaöcsémnek és keresztfiamnak adom a Szent Szív képpel és kövekkel ékített szenteltvíztartót (jelenleg Senyefán van). Súlyt fektetek arra, hogy az a családban maradjon. Továbbá azt a kis, gyermeket szerető huszárt ábrázoló bronzszobrot, amelyet Blanckenstein Pál barátomtól kaptam és azt az aranyfogantyús botot, amelyet Széchenyi Gyula bátyám után kaptam.

13. Jenő öcsém Tasziló fiának hagyom arany zsebórámat a láncsal és a rajta levő érmekkel. A leányoknak adassanak emlékek.

14. Brém Lőrinc prelátus, gyulai vikáriusnak hagyom: aquamarin keresztmet, továbbá a Nagy Zsigmond féle Péter Pál képet, az Erdődy nővérem által festett vörösvári parkrésztet fácánokkal (Senyefán van), az Angyalffy féle Krisztus képet, amely Gyulán a hálósobámban van, a bronz Laokon csoportot

és turmalin gyűrűmet (sötét zöld kő briliánsokkal). A Laokon csoport Nagyváradon van.

15. Dr. Schriffert Béla irodaigazgatónak, kedves jó lelki fi-amnak, akit a jó Isten áldjon meg szeretetteljes ragaszkodásá-ért, örököségéért, gondosságáért, hagyom: fonott aranyláncomat a Szívvel ékesített arany kereszttel és türkiz gyűrűmet a római tízessel, az ő szobájában levő képet: Krisztus az apostolokkal, a Jenő öcsém által festett tengeri képet és a Spányik féle jegenyefa sort ábrázoló képet. Az ő nagyváradai hálószobájában levő bú-torokat: egy díván, két karosszék, 2-3 szék, továbbá a budapesti lakásom hálószobájában levő ágyat, éjjeli szekrényt, berakott fi-ókos szekrényt és a régi, magas ruhaszekrényt, valamint a Tóth István féle Nagyváradon levő Szűz Mária szobrot, a szobájában levő íróasztalt.

16. Papp András titkárnak, hűséges jó Bandi fiamnak hagyom a kis dupla aranyláncot a kis kereszttel, a Lopussny kanonoktól származó gyűrűt. A Krisztust az olajfák hegyén ábrázoló régi képet, a szobájában levő tengeri tájképet és két általa választha-tó képet a testvéreim által festett képek közül. A békét ábrázoló bronz szobrot, a szobájában levő íróasztalt, a nagyváradai háló-szobámban levő magas régi ruhaszekrényt, az ő szobájában levő (fehér-zöld) bútorgarnitúrát a szintén ott levő két asztallal. Egy ágyat és egy mosdót felszereléssel.

Mindháromukat, Brémet, Schriffertet, Pappot, kérem, hogy megemlékezve arról, hogy mennyire szerettem őket, szeresse-nek halálom után is és ne felejtsek el. Amint életemben annyi szeretettel teljes gonddal vigyáztak reám, gondoskodtak rólam, örködtek fölöttem, úgy halálom után, ha tehetik, viseljék gondját síromnak, misézzenek sokszor és imádkozzanak sokat értem.

17. Széchenyi Antal grófnak és nejének hagyom Emmi nővé-rem által festett chrisantém képet, az Éder Gyula által Benczúr után festett Tisza István képet, Széchenyi Istvánnak kis bronz

mellszobrát (Senyefán van). Toinette leányuknak, Almássy Imre grófnénak hagyom a Senyefán lévő kisebb Boulle órát, Ilona leányuknak a budapesti lakásomban lévő Salviati féle Krisztus képet. A fiúknak adjanak emlékeket. Kis keresztfiamnak, Almássy Miklósnak hagyom a Vaszary primástól származó, kéken zománcozott feszületet és budapesti íróasztalomon levő aranyozott bronz órát.

18. Gróf Erdődy Tamás unokaöcsémnek hagyom: a Burghard Bélaváry féle tájképet: Ménes a kútnál és a téli tájképet ökrös négyes fogattal (Nagyváradon vannak).

19. Gróf Erdődy Lajos unokaöcsémnek hagyom: a Pausinger féle bögő szarvas képet, a Vaszary féle fürdő gyereket és a vad-disznó vadászatot ábrázoló bronz csoportot (Ezek Senyefán vannak).

20. Hálásan emlékezem Gróf Almássy Dénesékről, sok jószágukért, figyelmükért, gondoskodásukért, amelyet irántam mindig, de különösen betegségem alatt tanúsítottak. Hálám jeléül felajánlom Almássy Ella grófnénak a rézre festett felső olaszországi régi Sz. Anna képet (A budapesti lakás szalonjában van).

21. Gróf Blanckenstein Pálnak hagyom: az Erdődy nővérem által festett, Mariazell vidékét ábrázoló képet (Gyulán van) és a Holló Barabás féle „Vörös ördög” lovas szobrot. Isten áldja meg őt és családját hűséges barátságukért és a békés jó napokért, amelyeket családjá körében tölthettem.

22. Kiss Jenőnek azt az arany cigaretta tárcát hagyom, amelyet tőle kaptam.

23. Kollányi Ferenc prelátnak hagyom a Tóth István féle Szent László lovas szobrot talpazatával (Nagyváradon van).

24. Szirmay Árpád prelátnak-kanonoknak azt a kisebb zöldkőves gyűrűmet, amelyet egykor Erdődy nővéremtől kaptam.

25. Apor Vilmos báró gyulai plébánosnak hagyom kézmáncos mellkeresztemet láncsal, azt, amelyet közönségesen viseltem és a fehér porcellán Szűz Mária szobrot.

26. Bedy Vince győri apát-kanonoknak a fekete márvány Biedermayer órát (Nagyváradon van).

27. Dr. Szabó Vendelnek a Piazzetta féle apostolfej vázlatokat (Nagyváradon vannak) és a Kacziáni féle „Leselkedő halál” képet (Ez Senyefán van).

28. Domanek Pálnak az Angyalffy féle Péter képet (a budapesti lakásban van) és azt az aranyozott ércel díszített Krisztus képet, amely a senyefai hálószobámban van.

29. Ferdényi Kálmánnak hagyom a pazmaneumi oltárképnek vázlatát azzal a tőle származó szekrényvel, amely fölött ez a kép el van helyezve (Nagyváradon vannak).

30. Kovács Péternek a fehér porcellán „Ecce homo” szobrot és az osztozást ábrázoló képet (Előbbi Nagyváradon, utóbbi alatt a jelenleg budapesti írószobámban levő modern képet értem).

31. Wallner Győzőnek hagyom a nagyváradai íróasztalom fölött levő régi hímzésű Sz. Szív képet és ott az írószobámban lévő régi álló órát.

32. Gróf Blanckenstein Miklós keresztfiamnak a budapesti lakás kápolnájában lévő régi feszületet és a kis Solimena féle Szent család képet.

33. Beöthy Györgynek, a gyulai vikárius titkárának hagyom: a gyulai ház melléképületében az aulikus szobának berendezését, annak minden bútorát (A képek felől már rendelkeztem).

34. Adassanak emlékek: Széchényi Rezsőéknek, Széchényi Emiléknek és gyermekeiknek, Mazurek Bélának, dr. Varasdy Sándornak, dr. Széll Imrének, Erdősi Jenőnek, Erdősi Gyulának, Stubenberg Józsefnek és ha akkor életben volna még: különösen szép emlék adassék Sperker Ferenc jószágkormányzónak a megbecsülhetetlen szolgálataiért való mélységes hálámnak jeléül.

35. Ha azok, akiknek ingóságokat, emléktárgyakat hagytam, halálomkor már nem volnának életben, akkor a nekik hagyott emléktárgyakat hagyják hagyatékomban. Ez alól a rendelkezés alól csak testvéreimet veszem ki.

36. Egyházi ruháim között Gyulán, Budapesten és Senyefán vannak olyanok, amelyek a nagyváradi püspöki rezidencia leltárához tartoznak. Ha ezeket az ott maradt, az én tulajdonomat képező ruhák pótolják is, az egyházmegye magyar részének tulajdonát képezzék. A családi származású miseruhákat elsőben testvéreimnek ajánltassanak fel, ha ők nem tartanak reájuk igényt, a többi, az én tulajdonomat képező miseruhákkal együtt szintén az egyházmegye magyar részének tulajdonába menjenek át és itteni szegény templomok részére használtassanak fel. A tulajdonomat képező brüsszeli csipke rochetumot (jelenleg a budapesti központi papnevelde őrizetében van) értékesítsék a Sz. Szív alap javára. Az itteni központi szemináriumnak őrizetében lévő ezüst bérmálási felszerelést tartalmazó tok szintén egyházmegyém magyar részének tulajdona legyen.

37. Egyházi ékszereim, amelyekről itt nem rendelkezem, értékesíttessenek a Sz. Szív alap javára.

38. Naplóimat és azokat a könyveket, amelyekbe az egyházi és jótékony célokra fordított összegeket feljegyeztem: Brém Lőrinc vikáriusra bízom. Azt tegye velük, amit jónak lát.

39. Ezüst evőeszközeim azt a készletét, amely most budapesti lakásomban van, Jenő öcsém fiának hagyom, a szüleimtől származó készletet Tasziló fiának. A többi ezüst készletet és egyéb ezüst tárgyakat (amelyekről jelen végrendeletemben külön nem rendelkezem) ajánltassanak fel becsáron családomnak és ha ezek nem tartanának reájuk igényt, értékesíttessenek a Sz. Szív alap javára. Családom alatt itt és a következőkben testvéreim és azok gyermekein kívül Brém Lőrincet és aulikusaimat is értem.

40. Képeim közül az Eckhout féle Tudóst a dolgozó szobájában ábrázoló képet, valamint a Nagyváradon lévő Koroknyai féle nagy Mátyás király képet a budapesti Magyar Szépművészeti Múzeumnak hagyom. A Luca Giordano féle Sz. Domokos képet, valamint a Krisztus Urunk kigúnyoltatását ábrázoló régi német-alföldi képet a nagyváradai Múzeumnak hagyom. Ha azonban Nagyvárad halálomkor még román uralom alatt lenne, hagyatékomban maradnak. Két Dorfmeister képet: a Keleti bölcseket és Sz. Flórián halálát ábrázolókat (régii faragott ráfákban) a soproni Múzeumnak hagyom.

41. Azokon a családi arcképeken, amelyekről itt említést nem tettem, osztozzanak meg testvéreim, illetőleg örökösei.

42. Összes többi képeim, rézmetszeteim, kézi rajzaim, műtárgyaim, műértékkel bíró és egyszerű műértéket nem képviselő bútoraim, szőnyegek, minden tulajdonomat képező és ezért hagyatékomhoz tartozó, itt fel nem sorolt és senkinek nem hagyományozott minden néven nevezendő és bárhol levő ingóságaim, a házfelszerelési és berendezési tárgyak, továbbá: kocsik, lovak, szerszámok, automobil, ha lenne, gazdasági felszerelés, mind a Szent Szív alapnak tulajdonát képezik és ennek az alapnak javára értékesítendőek. Kérem végrendeleti végrehajtóimat, hogy ezeknek értékesítése érdekében vonjanak be műértőket, szakembereket és ezeknek közreműködésével keressék az értékesítésnek legcélravezetőbb módját. Ezeknek értékesítésénél is biztosítsanak elővételi jogot családomnak a 39. pont végén mondtak értelmében.

43. Amennyiben a nagyváradai rezidenciában levő asztali, házi fehérneműre és ágyneműre vonatkozó leltár nem volna teljes, az a Gyulán és Budapesten levőből, ha szükséges pótolható, de román területre át nem vihető. Ha erre egyáltalában nem, vagy csak részben lenne szükség, a fennmaradó a Senyefán lévővel

együtt szintén a Sz. Szív alapra száll és a 39. és 42. pontokban mondottak szerint értékesítendő.

45. Ugyanezt rendelem a borokra vonatkozólag is.

46. A különböző lakásaimban lévő sok fotográfiából, emléképből testvéreim, aulikusaim, cselédeim válogassák ki, amit megtartani óhajtanak, a többit égessék el.

47. Van egy kis fekete fafeszületem arany korpusszal, amely mindig velem volt, ezt temessék el velem. Temessék el velem az érceket is, amelyeket mindig magamon hordtam, csak azt az aranyláncot, amelyet viseltem egy Sz. Szív éremmel adják Ferdényi Kálmánnak.

48. Végrendeleti végrehajtókul Brém Lőrinc prelátus-kanonok, gyulai vikáriust és dr. Schriffert Béla pápai kamarás, irodaigazgató urakat kérem fel és nekik az ezzel járó minden felhatalmazást megadok. Kívánom, hogy minél nagyobb rendelkezési szabadsággal bírjanak, mert legjobban ismerik intencióimat, kívánságaimat. Brém Lőrinc mindig lelkiismeretes, körültekintő, előrelátó tanácsadóm és támaszom, hűséges, ragaszkodó jó fiam volt, akinek sok-sok köszönettel tartozom, mert nekem is, egyházmegyémnek is, megbecsülhetetlen szolgálatokat tett. Nagyon kérem őt, vállalja ezt a nehéz és utolsó szolgálatot, amelyet nekem tehet és maradjon irántam halálom után is az, ki életemben volt. Osszák be belátás és célszerűség, valamint lehetőség szerint a teendőket Schriffert Bélával, akit szintén ezen nehéz feladatnak elvállalására szeretettel megkérek. Ezen nehéz, sok fáradozással és kellemetlenséggel járó feladat teljesítéséért, hálás köszönetem jeléül Brém Lőrincnek hagyom kék (Lapis lazuli) nodussal ellátott kelyhemet (most Senyefán van) azzal a kérelemmel, hogy gondoskodják arról, hogy halála után székesegyházamé legyen, vagy azé az egyházé, amely a nagyváradi egyházmegye magyar részének székesegyházává lesz. A Szenes Fülöp által festett arcképet tekintse tulajdonának, de erre vonatkozólag is arra kérem

gondoskodják arról, hogy az ő halála után ez a kép a nagyvárad püspöki székhöz, illetőleg annak magyar részéről való utódom őrizetében, az egyházmegye tulajdona legyen: ki tudja, talán az utolsó nagyvárad püspököt örökíti meg ez a kép.

Schriffert Bélának a végrendeleti végrehajtói feladatok teljesítésével járó fáradozásáért köszönetem jeléül hagyom a budapesti lakás kápolnájában levő Sz. Szívvel és címerrel díszített kelyhemet, azzal a kérelemmel, hogy gondoskodják arról, hogy halála után ez a kehely az orosházi templomé legyen.

Szeretett papságomat, aulikusaimat, káptalanomat, egyházmegyémet, testvéreimet, családjaikat, rokonaimat és barátaimat az Úr Jézus Szent Szívének szeretetébe és oltalmába ajánlom. Kérem őket, őrizték meg szeretetben emlékemet, misézzenek, illetőleg miséztessenek és imádkozzanak értem, ne hagyják árván, ne hagyják imádság nélkül síromat.

Ha bárkit megbántottam, bárkinek szomorúságot okoztam vagy rossz példát adtam, kérem bocsásson meg, amiért én is lelkeimből megbocsátok mindenkinek, aki valaha életemben megbántott.

Még egyszer mindnyájukra kérem az Istennek áldását. Testvéreimet kérem, hogy most és mindenkor nyugodjanak meg az Isten akaratán, legyenek jó katolikusok, járuljanak gyakran a szentségekhez, neveljék gyermekeiket Krisztus szellemében, hogy egykor az örök életben boldogan viszontlássuk egymást. Ámen.

Kelt Budapesten, 1923. február 8-án.

Gróf Széchényi Miklós s. k.

nagyvárad püspök

Alulírottak, mint e célra fölkért és együtt jelenlevő végrendeleti tanúk igazoljuk, miszerint az általunk személyesen ismert Gróf Széchényi Miklós v. b. t. tanácsos, nagyvárad i. sz. püspök együttes jelenlétünkben az általunk értett magyar nyelven kije-

lentette, miként a jelen okirat az ő saját kezűleg írt végrendeletét tartalmazza és ezen kijelentés után ezen okiratot saját kezűleg előttünk aláírta.

Budapesten 1923. február hó 8-án.

Dr. Nemes Antal c. püspök s. k.
a koronázó főtemplom plébánosa
Korének József s. k. budavári káplán

Széchenyi Miklós gróf végrendeletének kiegészítései (II.)

Végrendelet

Ez a végrendeletem azokat a rendelkezéseket tartalmazza, amelyekre az ezzel egy napon kelt és aláírt végrendeletemnek 5. pontjában testvéreimre vonatkozóan hivatkozom. Azért jelen végrendelezésem a fent említett végrendeletnek kiegészítő részét képezi.

Szeretett édes testvéreimről és azoknak családjairól vagyoni helyzetemnek megfelelően és az egyházzal szemben tartozó lelkiismereti kötelességem tudatában úgy kívánok halálom esetére gondoskodni, hogy Jenő öcsémre már életemben átruházott, valamint gyermekeinek nevére telekkönyvezett ingatlanok és végrendeletemben testvéreimnek hagyományozott ingóságokon kívül, számukra: Gróf Erdődy Gyuláné, Gróf Széchenyi Jenő és Gróf Zichy Frigyesné részére szóló letét alakjában a Magyar Földhitelintézetnél értékpapírokat helyeztem el. Úgy rendelkeztem a Magyar Földhitelintézetnél, hogy ezek az értékek, amelyeket még életemben testvéreimnek ajándékoztam, azoknak megosztását tartalmazó jelen rendelkezésemmel együtt halálom után haladéktalanul testvéreimnek átadassék.

Ezen a Magyar Földhitelintézetnél elhelyezett értékekből:

1. Gróf Erdődy Gyuláné született Széchényi Emilia grófnő nővéremet 4/15 (azaz négy tizenötöd) illeti meg. Ha netán, amittől a jóságos Isten oltalmazzon, nővérem előbb halálozna el, mint én, akkor az ő hányada Gróf Széchényi Jenő testvéröcsém, illetőleg örökösei és Gróf Zichy Frigyesné nővérem, illetőleg örökösei között, két egyenlő részben osztassék meg.

2. Gróf Széchényi Jenő testvéröcsémet, illetőleg örököseit a letétbe helyezett összegnek szintén 4/15 (négy tizenötöde) illeti meg. Mivel Jenő öcsém és családja érdekében már életemben sok áldozatot hoztam és mivel továbbá kadarkúti birtokomat csekély ellenszolgáltatás fejében engedtem át neki, sőt azt amit érte fizetett és ennél sokkal többet leányai javára fektettem be a senyefai ingatlanba, őt terhelem meg azzal, hogy Széchényi Ilona grófnő nővéremnek tartozzék halálom napjától kezdve havi előleges részletekben, hónaponként 6 (hat) métermázsa búzának árát, a búzának minden hónap elsején való tőzsdei árfolyama szerint készpénzben, levonás nélkül kifizetni. Tartozik Jenő öcsém, annak halála esetén tartoznak örökösei Ilona nővéremnek ezt az életjáradékot életfogytiglan kifizetni. Kérem Jenő öcsémet, feleségét, gyermekeit emlékezzenek meg arról, hogy mit tettem érdekükben házasságkötésüktől kezdve halálomig és azért vállalják jó szívvel ezt a csekély terhet. Ha mindazonáltal akár Jenő öcsém, akár örökösei bármikor vonakodnának ezt a kötelezettséget teljesíteni, akkor tartozik, illetőleg tartoznak, a neki, illetőleg nekik szánt 4/15-öd részt halálom napján való teljes értékben kifizetni. Jenő öcsémet, illetőleg örököseit még azzal a kötelezettséggel terhelem, hogy tartozzanak Horváth Károly sofförömnek Senyefán a kertben lévő, az istállóból átalakított cselédlakásban élethossziglan lakást biztosítsanak. Ő és családja mindig megbízható őrrei lesznek a háznak és a kis gazdaságnak. Bársony Józsefnek szándékozom házhelyet adni. Ha a Jenő leányainak nevéen lévő telekből adnám a házhelyet, ezért őket az

én nevemen lévőből lehet kárpótolni. Kérem, hogy ezen esetben a majoron való átjárást neki és családjának biztosítsák.

3. Gróf Zichy Frigyesné született Széchenyi Mariette grófnő nővéremet, illetőleg elhalálózása esetén örökösait a Földhitelintézetnél letett összegnek 7/15 (hét tizenötöd) része illeti meg. Ezt az összeget tekintsék olyannak, amely a gyermekeik tulajdonát képezi és eszerint kezeljék. Ebből kiveszem Miklós fiukat, akinek külön vagyona van. A tőke kamatainak haszonélvezete élethossziglan nővéremet illeti meg.

4. Kijelentem, hogy sem Gróf Széchenyi Jenő testvéröcsém, sem Gróf Zichy Frigyes, sem neje nekem semmivel nem tartoznak. Ha bármikor vagy bárhol olyan iratok vagy feljegyzések találhatnának, amelyekből még fennálló tartozásra lehetne következtetni, kijelentem, hogy ezek mind kiegyenlítették.

Kérem szeretettel testvéreimet, fogadják megnyugvással végrendelkezésemet, amellyel az erkölcsi és anyagi lehetőség határai között törekedtem róluk és gyermekeikről gondoskodni és testvéri szeretetemnek bizonyosságát adni. Emlékezzenek meg úgy arról, amit életemben tettem érdekükben, mint arról is, hogy én mit kaptam az egyháztól és hogy ennek következtében mivel tartozom az egyháznak, egyházmegyémnek különösen most annak igen súlyos, szomorú helyzetében.

Kérem végül testvéreimet szeressék és jól viseljék gondját Ilo-
na nővéremnek, törekedjenek neki gondtalan öregséget biztosítani. Szeressék egymást, kerüljenek félreértést és a családi szilárd összetartás szellemét neveljék gyermekeikbe.

A jó Isten áldja, oltalmazza, boldogítsa őket.

Kelt Budapesten, 1923. február 8-án.

Gróf Széchenyi Miklós s.k.
nagyváradai püspök

Széchenyi Miklós végrendeletének pótlásai (III.)

Végrendelet

Szükségét látva annak, hogy folyó évi február hó 8-án kelt végrendeletemen némi módosítást, illetőleg kiegészítést eszközöljek, pótlólag a következőkben rendelkezem:

1. Végrendeletemnek 4. pontjában (az 5. lapon) a Gróf Széchenyi Jenő testvéröcsém nevén lévő métneki birtoknak engem megillető részét a Sz. Szív alapnak hagytam. Ezt a rendelkezést oda módosítom, hogy: a nevezett birtokrésznek illetőleg annak az összegnek, amellyel nekem Jenő öcsém ezért 1922. évi november 21-én Gyulán kötött szerződésünk értelmében tartozik, egy harmad részét hagyom a Sz. Szív alapnak, a másik két harmad részt pedig testvéreimnek: Gróf Erdődy Gyuláné szül. Széchenyi Emilia grófnő nővéremnek, Gróf Széchenyi Jenő testvéröcsémnek, Gróf Zichy Frigyesné szül. Széchenyi Marietta grófnő nővéremnek hagyom azzal a kikötéssel, hogy ezen a birtokrészen illetőleg az ezért nekem járó összeg, a Magyar Földhitelintézetnél testvéreim részére elhelyezett rendelkezésemben megállapított kulcs és annak többi határozmányai szerint osztozzanak.

Ha Gróf Zichy Frigyes sógorom és neje, szül. Széchenyi Marietta grófnő nővérem, halálomkor vejükkel, Kiss Jenővel és nejével, leányukkal még ki nem békültek és velük a szülők és gyermekeik között illő és köteles jó viszonyt fel nem vették volna, akkor a métneki birtokrész után nekik szánt mennyiséget nem nekik, hanem vejüknek, Kiss Jenőnek és feleségének hagyom.

2. Végrendeletem 8. pontjában (a 8. lapon) Jenő öcsémnek hagytam a Nagy Zsigmond féle „Sírbatétel” képet, amely jelenleg Senyefán van. Ez a kép maradjon a Sz. Szív alapot megillető hagyatékomban, e helyett a Ribera féle „Szent család” képet hagyom Jenő öcsémnek.

3. A jelenleg még Nagyváradon lévő könyvtáramat, a többi lakásaimban lévő könyvekkel együtt egyházmegyéim magyar részének hagyom. Ha mint könyvtár nem volna elhelyezhető, értékesítsék a Sz. Szív alap javára.

4. A vasmegyei Kámon községben házat vettem, amelyben Bársony Józsefet és családját helyeztem el. Ezt a házat is a Sz. Szív alapnak hagyom de azzal a kötelezettséggel, hogy azt Bársony Józsefnek két vagon búzáért eladja, vagy ha meg nem vehetné, neki és családjának Bársony József élete fogytáig abban lakást biztosítson.

Végrendeletemnek minden egyéb rendelkezését változatlanul fenntartom.

Kelt Gyulán, 1923. évi június hó 23-án.

Gróf Széchényi Miklós s. k.
nagyváradai l. sz. püspök

Alulírottak, mint e célra felkért és együtt jelenlevő pótvégrendeleti tanúk igazoljuk, miszerint az általunk személyesen ismert Gróf Széchényi Miklós v. b. t. tanácsos, nagyváradai l. sz. püspök együttes jelenlétünkben az általunk értett magyar nyelven kijelentette, miként a jelen okirat az ő sajátkezűleg írt pótvégrendeletét tartalmazza és ezen kijelentés után ezen okiratot sajátkezűleg előttünk aláírta.

Gyulán, 1923. évi június hó 23-án.

Domanek Pál s. k., tanú
Beöthy György Tibor s. k., tanú

Nyilatkozat

Alulírottak, mint néh. gróf Széchényi Miklós püspök úr Öngyméltóságának végrendeleti végrehajtói kijelentjük a következőket:

A boldogult Kegyelmes úr végrendeletének 4. pontjában általános örököséül a nagyváradi lat. szert. egyházmegyei jótékonyági Szent Szív alapítványt nevezte meg.

Tekintettel arra, hogy a végrendelet 4. a). pontja értelmében „indokolt esetekben a nagyváradi egyházmegyének román területen levő plébániái, intézményei, papjai stb. is részesülhetnek segélyekben az alapítvány jövedelméből”,

tekintettel arra is, hogy a boldogult püspök úr Önnagyméltóságának a mi határozott tudomásunk szerint szándéka volt végrendeletét az egyházmegye román területét érdeklőleg bizonyos tekintetben megváltoztatni:

az elhunytak szándékai szerint vélünk eljárni akkor, mikor a magunk részéről, mint végrendeleti végrehajtók nem emelünk kifogást az ellen, hogy a Szent Szív alapítványt illető hagyatéki tömegeből az a rész, amely jelenleg román területen van, ott kezeltesék és használtassék fel az alapító rendelkezései és szándékai szerint.

Kelt Budapesten, 1923. december hó 19-én.

Dr. Schriffert Béla s. k.

Brém Lőrinc s. k.

Előttünk:

Dr. Krüger Aladár s. k.

Nagy István s. k.

Közli Sipos Zsolt